

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง
(Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS)

๑. ภูมิหลัง

เป็นข้อริเริ่มของไทย ตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๔๖ โดยเป็นเวทีที่ไทยชูบทบาทในการเป็นประเทศผู้ให้ประเทศเดียว ประกอบด้วยประเทศสมาชิก ๕ ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา สปป. ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย ทั้งนี้ เป็นเวทีหรือเฉพาะของประเทศลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งเป็นสมาชิกอาเซียน

มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพิ่มขีดความสามารถและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามแนวชายแดน (๒) อำนวยความสะดวกในการย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมการผลิตไปยังพื้นที่ที่ได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (๓) สร้างโอกาสการจ้างงาน และลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิก (๔) ส่งเสริมให้เกิดสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองแบบยั่งยืนร่วมกัน (๕) เพื่อส่งเสริมการบูรณาการของอาเซียนในภาพรวม

ดำเนินความร่วมมือใน ๘ สาขา ได้แก่ การอำนวยความสะดวกทางการค้าการลงทุน (ไทยเป็น Lead Country) การเกษตร อุตสาหกรรมและพลังงาน ความเชื่อมโยงทางคมนาคมขนส่ง การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาธารณสุข (ไทยเป็น Lead Country) และสิ่งแวดล้อม

มีการประชุมผู้นำแล้ว ๗ ครั้ง ได้แก่ ปี ๒๕๔๖ ณ เมืองพุกาม/ ปี ๒๕๔๘ ณ กรุงเทพฯ/ ปี ๒๕๕๑ ณ กรุงเทพมหานคร/ ปี ๒๕๕๓ ณ กรุงพนมเปญ/ ปี ๒๕๕๖ ณ เวียงจันทน์ /ปี ๒๕๕๘ ณ กรุงเนปยีดอ และ ปี ๒๕๕๙ ณ กรุงเทพมหานคร

๒. เอกสารผลลัพธ์การประชุม

เอกสารผลลัพธ์การประชุมผู้นำ ประกอบด้วย (๑) แผนแม่บท ACMECS (ค.ศ. ๒๐๑๙ - ๒๐๒๓) (ACMECS Master Plan ๒๐๑๙ - ๒๐๒๓) และ (๒) ปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration)

๒.๑ ในโอกาสที่ไทยเป็นประธาน ACMECS (ตุลาคม ๒๕๕๙ - มิถุนายน ๒๕๖๑) ไทยมีเป้าหมายจะผลักดันการปฏิรูป (reform) ACMECS โดยประเทศไทยเสนอให้จัดทำแผนแม่บท ACMECS ระยะ ๕ ปี (ค.ศ. ๒๐๑๙ - ๒๐๒๓) ซึ่งเน้นการปรับโครงสร้างและจัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือที่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับความท้าทายที่สมาชิกในอนุภูมิภาคกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันคือการตอบสนองต่อศักยภาพของอนุภูมิภาค (ในขณะที่เศรษฐกิจโลกชะลอตัว อนุภูมิภาค CLMTV กลับเติบโตเฉลี่ยที่ร้อยละ ๖ - ๘ ต่อปี) และการจัดการกับความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาคที่ซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการความร่วมมือกับประเทศหุ้นส่วนที่มีอยู่หลายกรอบได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยรักษาพลวัตการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนและครอบคลุมในอนุภูมิภาคและตอบสนองผลประโยชน์ รวมทั้งความต้องการในการพัฒนาของประเทศอนุภูมิภาค ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

• **แผนแม่บท** จะประกอบด้วย ๓ เป้าประสงค์/เสาหลักได้แก่ (๑) การเสริมสร้างความเชื่อมโยงแบบไร้รอยต่อในอนุภูมิภาค (Seamless Connectivity) โดยเน้นการเติมเต็มโครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางคมนาคมทางกายภาพ (hardware) ที่ยังขาดหายของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (๒) การสอดประสานด้านเศรษฐกิจ (Synchronized ACMECS Economies) ซึ่งเน้นการเชื่อมโยงทางด้านระบบและกฎระเบียบ (software) และการระดมทุนเพื่อการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ของแผนแม่บทฯ อันรวมถึงนวัตกรรมทางการระดมทุนคือ กองทุนเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ACMECS (ACMECS Infrastructure Fund and Trust) และ (๓) การพัฒนาภูมิภาคในลักษณะยั่งยืนและมั่นคง (Smart and Sustainable ACMECS) ในสาขาที่ประเทศสมาชิกมีศักยภาพและให้ความสำคัญ รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม อนึ่ง แผนแม่บทฯ จะมีเอกสารภาคผนวก (Annex) ซึ่งจะประกอบด้วยแผนปฏิบัติการ (Action Plans) ที่ประเทศสมาชิกสามารถปรับเพิ่มหรือแก้ไขต่อไป

ความคืบหน้าล่าสุดในการยกร่าง ACMECS Master Plan ที่ผ่านมา ไทยเป็นเจ้าภาพการประชุม คณะทำงานระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส ACMECS เพื่อยกร่างแผนแม่บท ACMECS ไปแล้ว ๒ ครั้ง (เมื่อเดือนกันยายน และพฤศจิกายน ๒๕๖๐) โดยที่ประชุมฯ เห็นชอบต่อข้อเสนอของไทยเกี่ยวกับโครงสร้างหลักของแผนแม่บท ACMECS และกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้ส่งผลการประชุมคณะทำงานเพื่อยกร่างแผนแม่บท ACMECS ครั้งที่ ๒ และร่าง Master Plan และ Action Plan ล่าสุดให้แก่ประเทศสมาชิก และหน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้องแล้ว อนึ่ง จะมีการจัดการประชุมคณะทำงานเพื่อยกร่างแผนแม่บท ACMECS ครั้งที่ ๓ ในวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑ ซึ่งจะเป็นการประชุมฯ ครั้งสุดท้ายก่อนที่จะนำเสนอร่างแผนแม่บทฯ ให้ที่ประชุมผู้นำ ACMECS ครั้งที่ ๘ รับรองต่อไป

๒.๒ ปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศอยู่ระหว่างการยกร่าง และจะเวียนให้ประเทศสมาชิกพิจารณาต่อไป โดยปฏิญญากรุงเทพฯ จะแสดงเจตนารมณ์ของประเทศสมาชิกที่จะใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งและความหลากหลายของทั้ง ๕ ประเทศสมาชิก (เช่น อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของ CLMTV ซึ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจของอาเซียนและของโลกเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ ๖-๘ การเมืองที่มีเสถียรภาพ และความปรองดองทางสังคม สังคมที่มีความอดทนอดกลั้น (tolerance) ความสามัคคี และความสงบ ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในการเป็นศูนย์กลางทางภูมิรัฐศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Geopolitical Centre of Asia Pacific) ซึ่งเชื่อมโยงมหาสมุทรอินเดียกับแปซิฟิกการมีความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรม) และความมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกันแบบ win-win ในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ โดยมีแผนแม่บท ACMECS ซึ่งจะเป็แผนแม่บทฉบับแรกของอนุภูมิภาค เป็นแนวทาง (roadmap) ในการเสริมสร้างความร่วมมือในการส่งเสริมความเชื่อมโยงแบบไร้รอยต่อในอนุภูมิภาค (Seamless Connectivity) การเชื่อมโยงด้านระบบและกฎระเบียบ (software) และการพัฒนาภูมิภาคในลักษณะยั่งยืนและมีนวัตกรรมเพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองแบบยั่งยืนร่วมกัน ส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี ค.ศ. ๒๐๓๐ เพื่อให้อนุภูมิภาค CLMVT เป็น “ศูนย์กลางแห่งการเจริญเติบโต” (nucleus of growth) ที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมการบูรณาการของอาเซียนในภาพรวม ทั้งนี้ การดำเนินการตามแผนแม่บทฯ จะเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงของทุกภาคส่วนรวมทั้ง development partners

๒. ความคืบหน้าของสาขาความร่วมมือต่าง ๆ

- การอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน (ไทยเป็นประเทศนำ) การจัดตั้งศูนย์ One-Stop-Service เพื่อการค้าบริเวณชายแดน ในพื้นที่ควบคุมร่วมกัน (Common Control Area) ที่ด่านพรมแดนมุกดาหาร และการดำเนินการในด้านกฎหมายเพื่อส่งเสริมการใช้ระบบ Single Stop Inspection บริเวณชายแดน โดยด่านมุกดาหาร-สะหวันนะเขต การสนับสนุนการใช้เงินสกุลท้องถิ่น สำหรับการค้าชายแดน โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการผ่อนปรนกฎระเบียบสำหรับผู้มีถิ่นพำนักนอกประเทศไทย เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดน โครงการความร่วมมือด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) โดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศเสนอจะให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการในลักษณะนี้ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน

- การเกษตร (เมียนมาเป็นประเทศนำ) การทำเกษตรแบบมีสัญญา (Contract Farming) เป็นโครงการ flagship ของไทยโดยกระทรวงพาณิชย์ โดยการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนเพาะปลูกสินค้าเกษตรที่ไทยผลิตไม่พอในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนในประเทศเพื่อนบ้าน และไทยได้ประโยชน์จากการนำเข้าเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าแปรรูปต่อไป ซึ่งไทยได้ลงนาม MoU การทำเกษตรแบบมีสัญญา ไทย-สปป. ลาว และไทย-กัมพูชา ซึ่งทั้งสองประเทศได้จัดตั้งคณะทำงานทวิภาคีภายใต้ MoU ทั้งสองฉบับดังกล่าวแล้ว นอกจากนี้ ในส่วนของไทยได้มีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับประเทศสมาชิก ได้แก่ Soil Resources and Technology Transfer และ Soil Survey and Land Use Planning นอกจากนี้ ไทยมีโครงการอาสาสมัครให้ความรู้ทางวิชาการแก่เกษตรกรในประเทศสมาชิกอีกด้วย

- **อุตสาหกรรมและพลังงาน (เวียดนามเป็นประเทศนำ)** มีความคืบหน้าอย่างมากเนื่องจากขาดการประสานงานระหว่างประเทศและการขาดแคลนเงินทุน

- **การเชื่อมโยงคมนาคม (สปป. ลาวเป็นประเทศนำ)** ได้มีข้อริเริ่ม ได้แก่ (๑) ACMECS Single Window Transport Cooperation เพื่อจัดทำข้อตกลงและกฎระเบียบการขนส่งข้ามพรมแดนระหว่างประเทศสมาชิกให้สอดคล้องกัน และ (๒) ACMECS Tourism Transport Corridors เพื่อยกระดับและพัฒนาเส้นทางคมนาคมและสะพานในเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ACMECS นอกจากนี้ มีการเสนอโครงการทวิภาคีระหว่างไทยและสปป. ลาว ได้แก่ (๑) ยกระดับเส้นทาง R๑๒ จากท่าแขก (สปป.ลาว) ถึง Na Phao (เวียดนาม) และ (๒) สร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมบ้านเชียงแมนและหลวงพระบาง และโครงการทวิภาคีระหว่างไทยและกัมพูชา ได้แก่ การพัฒนาทางหลวงสาย ๖๒ ในกัมพูชา

- **การท่องเที่ยว (กัมพูชาเป็นประเทศนำ)** ปริมาณนักท่องเที่ยวในภูมิภาค ACMECS มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศสมาชิกมีการสนับสนุนซึ่งกันและกันด้วยการส่งผู้แทนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและคาราวานสำรวจเส้นทางของประเทศสมาชิกด้วยกัน ทั้งนี้ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้เข้าร่วมการประชุม Open ACMECS Ministerial Forum on Responsible Tourism ที่นครโฮจิมินห์ โดยที่ประชุมเห็นพ้องว่านโยบายการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจควบคู่กับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และเห็นควรส่งเสริมแนวคิด Responsible Tourism ซึ่งให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ที่ประชุมได้รับรองเอกสาร ACMECS Ministerial Declaration on Responsible Tourism ซึ่งเป็นการประกาศเจตนารมณ์ในประเด็นดังกล่าว และเมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๖๐ ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้เข้าร่วมการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยว ACMECS ครั้งที่ ๓ ซึ่งจัดในช่วงเดียวกับ Travel Expo Ho Chi Minh City ๒๐๑๗ ที่นครโฮจิมินห์

- **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (เวียดนามเป็นประเทศนำ)** กิจกรรมหลักในกรอบความร่วมมือนี้ได้แก่ การจัดสรรทุนการศึกษาแก่ประเทศสมาชิก โดยกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ได้แก่ ทุน MBA ที่มหาวิทยาลัยหอการค้า และศินทร์ และโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานตามแนวชายแดน

- **สาธารณสุข (ไทยเป็นประเทศนำ)** ในส่วนของไทย ได้มีความสำเร็จในการเฝ้าระวังและควบคุมโรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) รวมทั้งการส่งเสริมการป้องกันและควบคุมโรคติดต่ออุบัติใหม่ในพื้นที่ชายแดน และไทยยังได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม Collaboration in Asia-Pacific on Workforce Development, National Laboratory System Strengthening & Antimicrobial Resistance Prevention to Respond Global Challenges ระหว่างวันที่ ๖ - ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘

- **สิ่งแวดล้อม (เวียดนามเป็นประเทศนำ)** การประชุมคณะทำงานเมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ณ กรุงเทพมหานคร เป็นการประชุมคณะทำงานสาขาสิ่งแวดล้อม ACMECS ครั้งแรก ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีความร่วมมือโครงการในกรอบ ACMECS แต่อย่างใด นอกจากความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบทวิภาคี หรือในกรอบ MRC และ GMS โดยเวียดนามได้ยกร่าง TOR สำหรับคณะทำงานสาขาสิ่งแวดล้อม และต่อมาในการประชุมคณะทำงานครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๙ ก.ย. ๒๕๕๙ เวียดนามได้นำเสนอร่างแผนงานเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในระยะยาวระหว่างประเทศสมาชิก ACMECS ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศในส่วนของไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ส่งข้อเสนอโครงการ Cross-border Collaboration on Geology and Mineral Resources โดยที่ประชุมเห็นชอบข้อเสนอโครงการดังกล่าวและเห็นควรให้มีการหาแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการโครงการเหล่านี้ต่อไป
